

Недељко М. Милановић¹
Ненад Ј. Стевановић²
Универзитет у Крагујевцу
Факултет педагошких наука у Јагодини
Јагодина (Србија)

УДК 37.018.3(497.11)
379.8-057.874(497.11)
Преходно саопштење
Примљен 22/02/2020
Измењен 29/05/2020
Прихваћен 30/05/2020
doi: [10.5937/socpreg54-25354](https://doi.org/10.5937/socpreg54-25354)

КВАЛИТЕТ СЛОБодног ВРЕМЕНА У ДОМОВИМА УЧЕНИКА ИЗ УЧЕНИЧКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ

Сажетак: Рад се бави питањем квалитета слободног времена у домовима ученика из перспективе ученика средњих школа. У раду су представљени резултати емпиријског истраживања, чији је циљ било испитивање мишљења ученика о слободним активностима, на основу кога би потенцијално било могуће унети побољшања за коришћење слободног времена у дому ученика. Узорак је обухватио 198 испитаника, 113 женског и 85 мушког пола, узраста од 15 до 18 година. За потребе овог истраживања коришћена је дескриптивна метода, као и техника анкетирања. Интерпретацијом добијених резултата долази се до закључка да постоји значајан степен незадовољства квалитетом слободних активности које су ученицима понуђене у дому и преовладава мишљење да слободно време у дому треба унапредити и иновирати. Иновације и мере које ученици предлажу за унапређење слободних активности у дому, јесу организовање излета, гледање селектованих филмова, уређивање собе с друштвеним играма, организовање тематских вечери, већа посвећеност спортским активностима, увођење нових секција и дебата на одређену тему. Наведене активности обухватају примарне функције слободног времена: одмор, забаву и развој личности ученика. Резултати овог истраживања упућују на то да слободном времену у дому и активностима којима се ученици баве, треба посветити значајну пажњу с педагошког аспекта и овај сегмент живота у дому учинити садржајнијим и квалитетнијим.

Кључне речи: слободно време, слободне активности, средњошколци, дом ученика.

Увод

Слободно време представља друштвени феномен, чија је проблематика у савременом друштву све релевантнија. Стога, дом ученика, као васпитно-образовна установа има задатак да поред смештаја, исхране и стручног надзора, обезбеди ученицима најразличитије активности у слободно време. Слободно време представља

¹ nedeljko996@gmail.com

² nenadstevan@gmail.com

друштвени феномен, који у другој половини 20. века почиње да привлачи пажњу истраживача (Mundy & Odum, 1979).

Када бисмо говорили о историји настанка слободног времена могли бисмо рећи да је овај феномен разматран још у античко доба, али посебну пажњу и важност добија са настанком грађанског друштва (Gredelj & Nikolić, 1979).

Слободном времену истраживачи приступају из социолошког, психолошког, филозофског, као и педагошког аспекта. У рецентној литератури сусрећемо се с различитим одређењима и дефиницијама слободног времена.

Према Јанковићу (1973) слободно време ученика представља време у којем је млада особа ослобођена од послова које од њега друштво захтева, као и школских, породичних и свих других обавеза.

Ауторке Јеђуд и Новак, слободно време дефинишу као „простор који треба омогућити за задовољавање различитих потреба као што су игра, забава, учење нових знања и вјештина, градња важних односа, оснаживање и многе друге” (Jeđud & Novak, 2005, стр. 77). Док Росић (2005) наводи да слободно време представља време изван професионалних, породичних и друштвених обавеза, где појединац бира садржаје којима ће се бавити.

Са социолошког гледишта, Коковић истиче да је то време у којем се бавимо активностима у којима уживамо, одмарамо и опуштени смо од свих свакодневних брига и обавеза (Кокочић, 2008). За савременог човека слободно време има релевантну улогу, јер му служи за обнављање енергије, рекреацију, као и за развој личности и повећање продуктивности (Budimir-Ninković, 2009).

Страни аутори наводе да је крајњи циљ образовања у слободном времену унапређење квалитета живота и стварања услова за развој појединца и друштва (Sivan & Stebbins, 2011). Сагледавајући садашње слободно време, може се рећи да је оно резултат индустријског развоја (Pantelić-Vujančić & Čukanović-Karavidić, 2014).

Из свих наведених одређења слободног времена можемо закључити да је то оно време које појединцу преостаје после свих професионално-радних обавеза, а које појединац креира у складу са својим личним жељама, могућностима и интересовањима. Слободно време, дакле, представља важан аспект човековог живљења и њему треба приступити на озбиљан начин.

У корак са савременим друштвом и савременом техником и технологијом, слободне активности у дому ученика треба иновирати. О слободном времену у дому ученика нема довољно литературе која би послужила теоретичарима и практичарима у образовању, претпостављајући да се на дом ученика гледа као на институцију која треба да задовољи најосновније потребе ученика (исхрана, смештај, учење, надзор). „Дом ученика треба да буде место где друштво обезбеђује такве животне услове у којима ће ученици, уз помоћ васпитача, позитивно утицати једни на друге, успешно учити, свестрано се развијати и живети пуним животом младог човека” (Ješić, 2008, стр. 20). Да би дом ученика, дакле, могао свестрано да делује на развој личности ученика, неопходно је да значајну пажњу посвети слободним активностима у дому.

Према Закону о ученичком и студентском стандарду из 2013. године наводи се да ученик у дому има право на васпитни рад, којим се поред развијања и подстицања

свих компоненти васпитања и очувања здравља ученика, подразумева и организовање слободног времена (Zakon о uџениџком i studentskom standardu, 2013). Слободно време у дому ученика организовано је кроз реализацију различитих секција. У складу са својим интересовањима, жељама и способностима ученик бира секцију (драмску, спортску, уметничку, културну) у којој ће своје слободно време проводити. Јешић (2008) је полазећи од интересовања ученика, активности у дому класификовао на следећи начин:

- Спортско-рекреативне активности (аматерско бављење спортом)
- Хуманитарне активности (волонтирање, помоћ старим лицима, помоћ и подршка особама са сметњама у развоју и инвалидитетом и др.)
- Културне активности (посета позоришта, биоскопа, музеја и других установа културе)
- Образовне активности (стручно усавршавање, образовање уз рад, похађање курсева).

Наведена класификација обухвата три основне функције слободног времена: одмор, забаву/разоноду и развој личности. Њоме су приказане активности којима се ученици у дому могу бавити у зависности од својих интересовања. Аутори често истичу да су у домовима начини реализације секција врло традиционални и да нису у складу са савременим токовима. Стога, младима треба понудити активности које одговарају њиховим интересовањима и њиховим јаким странама (Dattilo, 2015, str. 89). Веома је важно да ученици слободно време у дому проводе на активан, здрав, креативан и продуктиван начин. „Ако је недовољно осмишљен и вођен, простор слободног времена може постати извориште неприхватљивих понашања и овисности. Стога је важно помагање младима у организацији и структурирању слободног времена и укључивање младих у креирање програма” (Mlinarević & Gajger, 2010, str. 48). Неосмишљено слободно време младих, дакле, може негативно утицати на учеников развој, који може водити ка неприлагођеном понашању.

Да би се квалитет слободног времена у дому унапредио, примарну улогу имају васпитачи који морају бити активни учесници и партнери, који ће бити присутни од организације до реализације слободних активности уз неопходну реалну партиципацију ученика. Према ставовима појединих аутора од васпитача се очекује да помаже, иницира, координира, саветује, усмерава и васпитава ученике за правилно, културно и рационално коришћење слободног времена. Ученицима треба да понуди разноврсне, атрактивне, иновативне, богате садржаје и да окупира њихову пажњу, а све с циљем да их забави, разоноди, оплемени, психофизички ојача и допринесе њиховом свестраном развоју (Rosić, 2005). Задатак васпитача јесте да својом креативношћу и оригиналношћу заинтересује ученика да слободно време проводи у дому учествујући у активностима које дом организује.

Овим радом желимо да истражимо које иновације би ученици унели у организацију и реализацију слободних активности у дому, с идејом да се васпитачима, домовима и осталим практичарима пружи актуелне и релевантне информације које могу потенцијално бити искоришћене за подизање квалитета слободног времена у дому ученика.

Методологија истраживања

Циљ истраживања јесте испитивање мишљења ученика о слободним активностима у дому, на основу кога би потенцијално било могуће унети побољшања у слободно време у дому ученика.

Из дефинисаног циља произлазе и следећи *задачи истраживања*:

- Истражити колико ученици имају дневно слободног времена у дому.
- Испитати на који начин ученици у дому проводе слободно време.
- Истражити да ли постоји статистички значајна разлика између ученика по питању укључености у секције, с обзиром на пол.
- Анализирати степен слагања, односно неслагања, ученика према заступљеним слободним активностима у дому.
- Истражити које иновације би ученици унели у реализацију слободних активности у дому ученика.

Из постављеног циља и задатака произлази општа *хипотеза истраживања*:

Претпоставља се да ученици имају благо позитивно мишљење према тренутним активностима слободног времена у дому и да сматрају да је начин и садржај слободних активности потребно унапредити и побољшати.

Руководећи се задацима истраживања поставили смо и *йосебне хипотезе*:

- Претпоставља се да ученици имају довољно слободног времена у дому.
- Претпоставља се да ученици у дому активно проводе слободно време.
- Претпоставља се да не постоји статистички значајна разлика између ученика мушког и женског пола по питању укључености у секције.
- Претпоставља се да се ученици слажу са тврдњама које се тичу заступљених слободних активности у дому.
- Претпоставља се да би ученици унели веће могућности избора слободних активности у дом ученика.

За потребе истраживања коришћена је *дескриптивна метода – техника анкетирања*. Од непараметријских метода у раду је коришћено: одређивање основних статистичких показатеља (фреквенције, проценти); израчунавање индекса скалне вредности (ИСВ) у скали процене Ликертовог типа; χ^2 тест, да бисмо утврдили да ли постоје статистички значајне разлике између варијабли. Анкетни упитник за ученике конструисан је као посебан инструмент за ово емпиријско истраживање. Питања су отвореног, затвореног (*йејосјейене скале йроцене Ликертовој йийа*) и комбинованог типа. *Упитник се састоји од две целине: йрва йри йишања се односе на ойшје йодайке о узорку, док је у другом делу осам йишања која се односе на сагледавање ученика према слободним активностима у дому ученика. Узорак су чинили: ученици Дома ученика средњих школа у Јагодини, Дома ученика средњих школа „Срећно” у Ђуприји и ученици Пољопривредне школе с домом ученика „Рајко Боснић” – Буково, Неготин. Укупно је учествовало 198 испитаника, узраста од 15 до 18 година. На основу анкетног упитника добијени су подаци о полу испитаника, где је 42,9% (f=85) мушког и 57,1% (f=113) женског пола [табела 1]. Структура узорка по разредама приказана је у [табелу 2]. Подаци су статистички обрађени у програму SPSS 21.*

Резултати истраживања

Узимајући у обзир податке које смо добили, као и околности које су утицале на ток истраживања у овом делу покушаћемо да извршимо интерпретацију резултата истраживања из угла остварености постављених хипотеза. Притом имамо у виду специфичности тока истраживања, као и могућа ограничења која су утицала на објективност и коначно тумачење резултата. Полазимо од тога да добијени подаци могу да дају корисне увиде у кључна питања о доступности и квалитету слободног времена код ученика у дому и да је њихова перспектива у том процесу изузетно важна.

У интерпретацији резултата истраживања прво желимо да утврдимо колико ученици у дому дневно имају слободног времена на располагању.

Хи-квадрат указује да је разлика у учесталости одговора статистички значајна ($\chi^2=30,550$; $df=4$; $p=0,00$) између ученика мушког и женског пола, који су се изјаснили да њих 5,1% ($f=10$) дневно нема слободног времена, 24,7% ($f=49$) ученика се изјаснило да дневно у дому има један сат слободног времена, 35,4% ($f=70$) навело је да има два сата слободног времена у дому, док је 5,1% ($f=10$) ученика навео да дневно има више од три сата слободног времена. Добијени резултати указују да највећи број ученика дневно има довољно слободног времена на располагању, чиме је потврђена прва хипотеза истраживања.

Један од задатака овог истраживања био је да испитамо на који начин ученици у дому проводе своје слободно време.

На основу анализираних одговора ученика долазимо до резултата да 23,2% ($f=46$) ученика слободно време у дому проводи боравећи на интернету, 18,2% ($f=36$) ученика слободно време проводи спавајући, 17,2% ($f=34$) ученика слободно време испуњава дружењем с пријатељима, 12,1% ($f=24$) ученика навело је да слободно време проводи слушајући музику, 10,6% ($f=21$) ученика гледа телевизију, док 6,1% ($f=12$) ученика слободно време проводи боравећи у кафићима. Најмање заступљене активности у слободном времену ученика јесу следеће: тренинг 3,5% ($f=7$), читање књига 3% ($f=6$), играње игрица 2,5% ($f=5$), волонтирање 2% ($f=4$) и куповина 1,5% ($f=3$). Добијени резултати указују да највећи број испитаника слободно време у дому ученика проводи на пасиван начин, с циљем одмора и релаксације, чиме је хипотеза истраживања оповргнута. Слични резултати истраживања (Petrović & Zotović, 2010) указују на то да највећи број младих слободно време проводи слушајући музику и у дружењу с пријатељима. Резултати истраживања које се бавило слободним временом студената приказују да су у њиховом слободном времену најмање заступљене спортске и културно-уметничке активности (Milanović, 2019). Анализираним резултатима истраживања (Mlinarević, 2004, str. 253) долази се до закључка да „слободно време средњошколаца није јединствен и педагошки осмишљен простор”, док резултати истраживања (Mijatović, 2014) показују да највећи број младих своје слободно време испуњава пасивним активностима. Резултати истраживања, спроведеног у интернатима у Француској, приказују да ученици у дому наводе да проводе четири пута мање слободног времена гледајући телевизију, него ученици који нису у дому (Behaghel, de Chaisemartin & Gurgand, 2017).

Истраживањем смо желели да проверимо и степен слагања, односно неслагања ученика према заступљеним слободним активностима у дому. У Табели 3 наведене су фреквенције и проценти одговора – степен слагања с наведеним исказима испитаника, изражен на скали процене Ликертовог типа.

Добијени резултати Табела 3 показују ниске индексе скалних вредности код тврдњи, које се тичу начина реализације присутних слободних активности у дому ученика, док изразито висока вредност индекса скалне вредности јесте код ставке да *слободно време у дому треба иновирати*, што нас доводи до закључка да је хипотеза истраживања оповргнута да се у највећој мери ученици слажу с понуђеним тврдњама које се тичу слободних активности у дому. Ученици сматрају да у организацију слободних активности у дому, васпитач треба да укључује ученике и да заједно креирају слободно време. На тај начин, васпитач ће ученике подстаћи на креативност, оригиналност, размишљање, као и трагање за новим идејама. Слободно време у дому и начине реализације активности ученика треба унапредити, иновирати и учинити садржајнијим.

Истраживањем смо желели да утврдимо да ли постоји статистички значајна разлика између ученика по питању укључености у секције, с обзиром на пол.

Хи-квадрат указује да је разлика у учесталости одговора статистички значајна ($\chi^2 = 7,474$; $df = 1$; $p = 0,00$) између ученика мушког и женског пола који су одговорили да, њих 40,4% ($f=80$) док је 59,6% ($f=118$) ученика одговорило је да нису чланови ниједне секције у дому ученика. Анализирани одговори доводе нас до закључка да су чешће наводили ученици женског пола да су чланови секција у дому, од ученика мушког пола, чиме је хипотеза истраживања оповргнута. У домске секције (драмску, рецитаторску, спортску, уметничку) није укључено више од половине испитаника. Као разлог неучествовања у домским секцијама, 26,3% ($f=52$) ученика навело је да су секције „досадне” и „застареле” док је 33,3% ($f=66$) ученика одговорило да секције нису у складу с њиховим интересовањима. Ученицима треба понудити шири спектар интересовања, како би могли да буду укључени у активности које се свакодневно у дому реализују.

Како би предмет о којем је реч био што обухватније сагледан, постављено је питање свим ученицима *шта би изменили у реализацији домских секција*. Добијене одговоре разврстали смо у четири групе.

Добијени резултати показују да 36,9% ($f=73$) ученика сматра да је потребна већа заинтересованост васпитача за секцију, 23,2% ($f=46$) ученика наводи да треба користити савременију опрему и материјале, 16,2% ($f=32$) ученика наводи да је потребно боље организовати секције, док 23,7% ($f=47$) ученика сматра да је потребно секције одржавати током целе школске године, а не само пред Домијаду или неку другу манифестацију. Анализирани резултати упућују на то да би и ученици који су чланови секција и они који нису чланови, унели значајне измене у тренутну организацију слободних активности у дому, која се организује кроз домске секције.

На крају овог истраживања, ученицима је постављено питање које новине би унели у организацију слободног времена у дому ученика.

Анализирани резултати истраживања упућују на то да би 23,7% ($f=47$) ученика као новину у организацији слободних активности у дому увело излете.

„Активности у природи представљају низ спортских и других садржаја који се одвијају у природном амбијенту уз помоћ научних дисциплина које су у служби безбеднијег боравка на отвореном уз уважавање свих природних законитости и поштовање и очување природе. Оне омогућавају разноврсне активности у којима се рађа спонтаност, креативност, индивидуалност, које у човеку производе задовољство и срећу, а далеко су од правила, норми и обавезног вежбања.” (Savić & Miletić, 2012, str. 46)

Активностима у природи, поред квалитетно проведеног слободног времена, код ученика подстицамо и здрав развој личности. 19,7% (f=39) ученика навело је да би волело да слободно време у дому проводи гледајући филмове. Васпитач заједно с ученицима, може организовати „вече филма” и при избору филма треба да води рачуна да филм носи и одређену поруку, како би ученици из те активности могли нешто и да науче. Пожељно би било да после филма, васпитач с ученицима дискутује о томе шта су гледали, шта им је било најзанимљивије а шта није и која је главна порука филма. Кроз разговор с васпитачем, код ученика би се развијала перцепција и уочавале би се уметничке и моралне вредности (Ješić, 2008). 8,6% (f=17) ученика одговорило је да би у дому уредило собу с друштвеним играма, где би радо проводили своје слободно време, док би 15,7% (f=31) ученика волело да се у дому чешће организују тематске вечери, попут караока, маскенбала, вече традиционалне хране и пића и сл. 13,1% (f=26) ученика одговорило је да би у организацију слободних активности у дому увело више спортских активности, 14,6% (f=29) ученика сматра да је неопходно увести нове секције, док је 4,5% (f=9) ученика навело да би организовало дебате о одређеној теми и на овај начин квалитетно проводили слободно време у дому. Тако би ученици били организатори, координатори и реализатори, а забава, разонода и развој личности ученика били би крајњи исход. Анализа одговора ученика доводи нас до закључка да је простор слободног времена у дому потребно садржајније креирати, чиме је потврђена хипотеза истраживања да се претпоставља да би ученици унели веће могућности избора слободних активности у дом ученика.

Закључак

У овом истраживању пошли смо од претпоставке да је перспектива коју ученици имају о доступности и квалитету слободног времена кључна за стицање комплетније слике о васпитној и образовној улози домова ученика. Ранија истраживања која смо консултовали углавном су се фокусирали на покушај утврђивања објективних околности у вези са слободним временом, без детаљнијег испитивања мишљења ученика или су се заснивала на изношењу општих теоријских концепата из угла различитих педагошких концепција о значају слободног времена. Сматрали смо да је потребно преиспитати и проширити постојеће теоријске концепције о слободном времену.

Један од кључних разлога за испитивање мишљења ученика о слободним активностима у дому је и потенцијална могућност побољшања доступности и квалитета слободног времена у домовима на основу директног сведочења самих ученика.

Највећи број ученика слободно време проводи на интернету, у спавању, гледању телевизије, слушању музике и у дружењу с пријатељима. Добијени резултати истраживања указују на то да ученици у дому углавном нису задовољни начином

реализације слободних активности, као и избором активности који им је понуђен. Према мишљењу ученика, слободно време у дому треба иновирати, тако што би се обогатило већим бројем секција и других активности. Укљученост ученика, односно активна партиципација, у организацији и реализацији слободних активности јесте основа успешног и квалитетног слободног времена у дому. Да би слободно време у дому ученика било ваљано и испуњавало своје примарне функције, сами васпитачи морају познавати релевантност слободног времена за развој ученика. Васпитачима је потребно организовање предавања, форума, стручног усавршавања, семинара како би били боље упознати са овом проблематиком – слободним временом ученика. Општи закључци овог истраживања упућују на то да слободном времену у дому и активностима којима се ученици баве у слободно време, треба приступити темељно и с педагошког аспекта, јер дом ученика јесте васпитно-образовна установа која треба не само да васпитава ученике у слободно време, већ и да их васпитава како да употребе своје слободно време.

Анализа података доводи нас до закључка, при чему је општа хипотеза истраживања потврђена, да ученици имају благо позитивно мишљење према тренутним активностима у дому у слободно време али и да сматрају да је начин и садржај слободних активности потребно унапредити и побољшати.

Треба имати у виду и ограничења овог истраживања која се морају узети у обзир приликом извођења закључака. Ради се о емпиријском истраживању мањег обима које укључује релативно мали узорак и ограничен број институција у односу на целокупну популацију ученика у домовима. Треба имати у виду да постоји и велики број фактора (културолошких, економских, индивидуалних, социјалних ...) који се веома разликују од ситуације до ситуације и у различитом обиму утичу на перспективу слободног времена код ученика. Ипак, поштујући дефинисану методологију покушали смо да дођемо до резултата који могу да пруже нова и корисна сазнања и да буду полазна основа за даља истраживања.

Истраживањима слободног времена у дому ученика, аутори треба да посвете значајну пажњу, првенствено, јер дом ученика није социјална, већ васпитно-образовна установа, чији је задатак много комплекснији од задовољавања основних, егзистенцијалних потреба ученика.

Тема која је обрађена у овом раду отвара могућности за промишљање о начинима унапређења слободног времена у дому, као и за даља истраживања која би могла да буду усмерена на детаљнији увид проблематике слободног времена и слободних активности у дому ученика.

Nedeljko M. Milanović¹
Nenad J. Stevanović²
University of Kragujevac
Faculty of Education in Jagodina
Jagodina (Serbia)

QUALITY OF LEISURE TIME IN DORMS FROM STUDENTS' PERSPECTIVE

(Translation In Extenso)

Abstract: The article deals with the issue of the quality of leisure time from the perspective of high school students who are accommodated in dorms. The article presents the results of the empirical research aimed at examining students' opinions about leisure activities in the dorm, based on when it would be possible to make improvements in leisure time in the students' dorm. The sample included 198 respondents, 113 female and 85 male, aged 15 to 18 years. For the purposes of this research, a descriptive method was used, as well as a survey technique. The interpretation of the obtained results leads to the conclusion that there is a significant degree of dissatisfaction with the quality of leisure activities offered to students in the dorm and the prevailing opinion is that leisure time in the dorm should be improved and innovated. Innovations and measures students propose to improve leisure time in the dorm are organizing trips, watching selected movies, arranging a room with board games, organizing themed evenings, greater commitment to sports activities, introducing new clubs and debates on a particular topic. These activities include the primary functions of leisure time: rest, entertainment and personality development of students. The results of this research indicate that leisure time in the dorm and activities that students engage in, should be paid significant attention from the pedagogical aspect and this segment of life in the dorm should be made more meaningful and of better quality.

Keywords: leisure time, leisure activities, high school students, dorm.

Introduction

Leisure time is a social phenomenon, whose problems are increasingly relevant in modern society. Therefore, the students' dorm, as an educational institution, has the task of providing students with various activities in their leisure time, in addition to accommodation, food and professional supervision. Leisure time is a social phenomenon, which in the second half of the 20th century began to attract the attention of researchers (Mundy & Odum, 1979).

¹ nedeljko996@gmail.com

² nenadstevan@gmail.com

If we were to speak about the history of the origin of leisure time, we could say that this phenomenon was considered in ancient times, but it received special attention and importance with the emergence of the civil society (Gredelj & Nikolić, 1979).

Researchers approach leisure time from a sociological, psychological, philosophical, as well as pedagogical aspect. In recent literature, we encounter various definitions of leisure time.

According to Janković (1973), a student's leisure time is the time in which a young person is released from the jobs that society requires of him, as well as school, family and all other obligations.

Authors Jeđud and Novak define leisure time as "the space to be ensured for meeting different needs such as play, fun, learning new skills, building important relationships, empowerment and many more" (Jeđud & Novak, 2005, p. 77). While Rosić (2005) states that leisure time represents time outside of professional, family and social obligations, where the individual chooses the contents to be engaged in.

From the sociological points of view, Koković emphasizes that this is the time in which we engage in activities that provide us with enjoyment, rest and relaxation from all everyday worries and obligations (Koković, 2008). For modern man, leisure time has a relevant role, because it serves him for energy renewal, recreation, as well as for personal development and increasing productivity (Budimir-Ninković, 2009).

Foreign authors state that the ultimate goal of leisure education is to improve the quality of life and create conditions for the development of the individual and society (Sivan & Stebbins, 2011). Considering leisure time today, it can be said that it is the result of industrial development (Pantelić-Vujančić & Čukanović-Karavidić, 2014).

From all the above determinations of leisure time, we can conclude that this is the time that an individual has left after all professional and work obligations, and which the individual creates in accordance with his or her personal wishes, possibilities and interests. Thus, leisure time is an important aspect of human life and should be approached in a serious way.

Leisure activities in the students' dorm should be innovated in step with the modern society and modern technique and technology. There is not enough literature on leisure time in the dorm to serve theorists and practitioners in education, assuming that the students' dorm is seen as an institution that should meet the most basic needs of students (nutrition, accommodation, learning, supervision). "Students' dorm should be a place where the society provides such living conditions in which students, with the help of educators, will positively influence one another, learn successfully, develop in all directions and live the full life of a young man" (Ješić, 2008, p. 20). So, in order to enable the students' dorm to have a comprehensive effect on the development of the student's personality, it is necessary to pay significant attention to leisure activities in the dorm.

According to the Law on Students' Standard from 2013, it is stated that a student in a dormitory is entitled to educational work, which, in addition to developing and encouraging all components of upbringing and preserving the health of students, also involves organizing leisure time (Law on Students' Standard, 2013). Leisure time in the students' dorm is organized through the realization of different clubs. In accordance with his interests, desires and abilities, the student chooses a club (drama, sports, artistic, cultural) in which to spend his leisure time. Ješić (2008) classified the activities of students in the dorm as follows:

- Sports and recreational activities (amateur sports)
- Humanitarian activities (volunteering, assistance to the elderly, assistance and support to persons with disabilities and others)

- Cultural activities (visits to the theatre, cinema, museums and other cultural institutions)
- Educational activities (vocational training, on-the-job education, course attendance).

The aforementioned classification covers three basic functions of leisure time: rest, entertainment / leisure and personality development. It outlines activities that students in the dorm can engage in depending on their interests. The authors often point out that the ways in which the clubs are realized in the dorms are very traditional and not in line with contemporary trends. Therefore, youth should be offered activities that are relevant to their interests and their strengths (Dattilo, 2015, p. 89). It is very important that students spend their leisure time in the dorm in an active, healthy, creative and productive way. "If it is not well-designed and managed, leisure time can become a source of unacceptable behavior. Therefore it is important to assist young people in organizing and structuring their leisure time and to involve young people in creating programs" (Mlinarević & Gajger, 2010, p. 48). Thus, poorly designed leisure time of young people can adversely affect their development, which can lead to maladaptation.

In order to improve the quality of leisure time in the dorm, the primary role is played by the educator who must be active participants and partners, who will be present from the organization to the realization of leisure activities with the necessary real student participation. According to the views of individual authors, the educator is expected to assist, initiate, coordinate, advise, direct and educate students for the proper, cultural and rational use of leisure time. The educator should offer students diverse, attractive, innovative, rich contents and capture their attention, all with the aim of entertaining, refining, psychophysically enhancing and contributing to their versatile development (Rosić, 2005). The task of the educator is to use his or her creativity and originality to get the student to spend his/her leisure time in the dorm participating in the activities organized by the dorm.

In this article we want to explore what innovations students would bring to the organization and implementation of leisure activities in the dorm, with the idea of providing educators and other practitioners with up-to-date and relevant information that could potentially be used to improve the quality of leisure time in the students' dorm.

Research methodology

The aim of the research is to examine students' opinions on leisure activities in the dorm, based on when it would be possible to make improvements in leisure time in the dorm.

The following research tasks also emerge from the defined goal:

- Investigate how much leisure time students have per day in the dorm.
- Examine how students spend their leisure time in the dorm.
- Investigate whether there is a statistically significant difference between students in terms of inclusion in the clubs, according to gender.
- Analyze the degree of agreement and/or disagreement, of students according to the represented leisure activities in the dorm.
- Investigate what innovations students would bring to the realization of leisure activities in the students' dorm.

The following general *research hypothesis* emerges from the set goal and tasks:

It is assumed that students have a slightly positive opinion about the current leisure activities in the dorm and believe that the manner and content of leisure activities need to be improved.

Guided by the research tasks, we set *special hypotheses* as well:

- It is assumed that students have enough leisure time in the dorm.
- It is assumed that students in the dorm actively spend their leisure time.
- It is assumed that there is no statistically significant difference between male and female students in terms of inclusion in the clubs.
- It is assumed that students agree with the statements regarding the represented leisure activities in the dorm.
- It is assumed that students would bring greater opportunities to choose leisure activities in the student dorm.

For the purposes of the research, a descriptive method was used - the survey technique. From non-parametric methods, the following were used: determination of basic statistical indicators (frequencies, percentages); calculation of the scale value index (ISV) in the Likert-type assessment scale; χ^2 test, to determine if there are statistically significant differences between the variables. The student questionnaire was constructed as a special instrument for this empirical research. The questions are open, closed (five-point Likert-type assessment scales) and combined. The questionnaire consists of two parts: the first three questions relate to general sample data, while in the second part there are eight questions that refer to the perception of students according to leisure activities in the student dorm. The sample consisted of: students of the Jagodina High School Students' Dorm, the High School Student Dorm "Srećno" in Čuprija and the students of the Agricultural High School with the Dorm "Rajko Bosnić" - Bukovo, Negotin. In total there were 198 participants aged 15 to 18 years. Based on the survey questionnaire, the data on the gender of the respondents were obtained, where 42.9% ($f=85$) are male and 57.1% ($f=113$) are female (Table 1). The structure of the sample by grades is shown in Table 2. The data were statistically processed in the SPSS 21 program.

Research results

Taking into account the data we obtained, as well as the circumstances that influenced the course of research in this section, we will try to interpret the research results from the perspective of realization of the hypotheses. Thereby, we have in mind the specifics of the research flow, as well as possible limitations that affected the objectivity and final interpretation of the results. We start from the fact that the obtained data can provide useful insights into key issues about the availability and quality of leisure time for students in the dorm and that their perspective in this process is extremely important.

In the interpretation of the research results first we want to determine how much available leisure time students in the dorm have per day.

The chi-square indicates that the difference in response frequency is statistically significant ($\chi^2=30.550$; $df=4$; $p=0.00$) between male and female students, who state that 5.1% of them ($f=10$) do not have leisure time per day; 24.7% ($f=49$) of the students state that they have one hour of leisure time in the dorm per day, 35.4% ($f=70$) state that they have two

hours of leisure time in the dorm, while 5.1% (f=10) of the students state that they have more than three hours of leisure time per day. Therefore, the obtained results indicate that the largest number of the students have enough leisure time available per day, which confirms the first hypothesis of the research.

One of the tasks of this research was to examine how students spend their leisure time in the dorm.

Based on the analyzed answers of the students, we come to the result that 23.2% (f=46) of the students spend their leisure time in the dorm while staying on the Internet, 18.2% (f=36) of the students spend their leisure time sleeping, 17.2% (f=34) of the students spend their leisure time hanging out with friends, 12.1% (f=24) of the students state that they spend their leisure time listening to music, 10.6% (f=21) of the students watch TV, while 6.1% (f=12) of the students spend their leisure time staying in cafés. The least represented activities in students' leisure time are the following: training 3.5% (f=7), reading books 3% (f=6), playing games 2.5% (f=5), volunteering 2% (f=4) and shopping 1.5% (f=3). The obtained results indicate that the largest number of the respondents spend their leisure time in the dorm in a passive way, with the aim of rest and relaxation, thus refuting the research hypothesis. Similar research results (Petrović & Zotović, 2010) indicate that most young people spend their leisure time listening to music and hanging out with friends. The results of the research that dealt with students' leisure time show that sports and cultural-artistic activities are the least represented in their leisure time (Milanović, 2019). The analyzed research results (Mlinarević, 2004, p. 253) lead to the conclusion that "Leisure time of high school students is not a unique and pedagogically designed space", while the results of the research (Mijatović, 2014) show that the largest number of young people fill their leisure time with passive activities. The results of the research conducted in boarding schools in France show that the students in the dorm state that they spend four times less leisure time watching television than those students who are not in the dorm (Behaghel, de Chaisemartin & Gurgand, 2017).

Through the research, we also wanted to check the degree of agreement and/or disagreement of the students according to the represented leisure activities in the dorm. [Table 3](#) lists the frequencies and percentages of responses - degree of agreement with the stated statements of the respondents, expressed on the Likert-type assessment scale.

The obtained results ([Table 3](#)) show low indices of scale values in the statements, concerning the manner of realization of the present leisure activities in the student dorm, while the extremely high value of the scale value index is for the item that *leisure time in the dorm should be innovated*, which leads us to the conclusion that the research hypothesis has been refuted that students mostly agree with the offered statements regarding leisure activities in the dorm. Therefore, students believe that the educator should include students in the organization of leisure activities in the dorm and create leisure time together. In that way, the educator will encourage students to be creative, original, to think as well as search for new ideas. Leisure time in the dorm and ways of realizing activities in students' leisure time should be improved, innovated and made more meaningful.

The research wanted to determine whether there is a statistically significant difference between students in terms of inclusion in the clubs, depending on gender.

The chi-square indicates that the difference in response frequency is statistically significant ($\chi^2=7.474$; $df=1$; $p=0.00$) between male and female students, who stated with yes,

40.4% (f=80) and 59.6% (f=118) of the students answered that they are not members of any club in the dorm. The analyzed answers lead us to the conclusion that female students more often stated that they were members of the clubs in the dorm than male students, which refuted the research hypothesis. Therefore, more than half of the respondents are not included in the dorm clubs (drama, recitation, sports, art). As a reason for not participating in the dorm clubs, 26.3% (f=52) of the students stated that the clubs were “boring” and “outdated” while 33.3% (f=66) of the students answered that the clubs were not in line with their interests. Students should be offered a wider range of interests, so that they can be involved in the activities that are realized every day in the dorm.

In order to have a more comprehensive view of the subject in question, all students were asked what they would change in the realization of dorm clubs. We divided the obtained answers into four groups.

The obtained results show that 36.9% (f=73) of the students believe that a greater interest of educators in the clubs is needed, 23.2% (f=46) of the students state that they should use more modern equipment and materials, 16.2% (f=32) of the students state that it is necessary to better organize clubs, while 23.7% (f=47) of the students believe that it is necessary to maintain clubs throughout the school year, and not just some manifestation. The analyzed results suggest that both students who are members of the clubs and those who are not members, made significant changes in the current organization of leisure activities in the dorm which is implemented through dorm clubs.

At the end of this research, the students were asked which novelties they would bring to the organization of leisure time in the student dorm.

The analyzed results of the research indicate that 23.7% (f=47) of the students would introduce the organization of excursions as a novelty in the organization of leisure activities in the dorm.

“Outdoor activities are presented through sports and other contents that take place in a natural environment with the help of scientific disciplines that are in the service of a safer stay in the open air, respecting all natural laws, as well as respecting and preserving nature. They enable various activities in which spontaneity, creativity and individuality are born, which produce satisfaction and happiness in a person, and they are far from rules, norms and obligatory exercise”. (Savić & Miletić, 2012, p. 46)

Therefore, with outdoor activities, in addition to quality leisure time, we encourage students to develop a healthy personality. 19.7% (f=39) of the students stated that they would like to spend their leisure time in the dorm watching movies. The educator, together with the students, can organize a “movie night” and when choosing a movie, care should be taken that the film also carries a certain message, so that students can learn something from that activity. It would be desirable that after the movie the educator discusses with the students what they have seen, what they find or do not find interesting, and what the main message of the movie is. Through a conversation with the educator, the students would develop perception and artistic and moral values would be noticed (Ješić, 2008). 8.6% (f=17) of the students answered that they would arrange a room with board games in the dorm, where they would like to spend their leisure time, while 15.7% (f=31) of the students would like themed evenings to be organized more often in the dorm, such as karaoke, costume parties, evenings of traditional food and drinks, etc. 13.1% (f=26) students answered that

they would introduce more sports activities in the organization of leisure activities in the dorm, 14.6% (f=29) of the students think that it is necessary to introduce new clubs, while 4.5% (f=9) of the students stated that they would organize debates on a certain topic and thus spend quality leisure time in the dorm. In this way, students would be organizers, coordinators and implementers, all with the aim of fun, entertainment and personal development of the students. The analysis of the students' answers leads us to the final conclusion that the space of leisure time in the dorm needs to be created more meaningfully, which confirms the research hypothesis about the assumption that students would bring greater opportunities to choose leisure activities in the student dorm.

Conclusion

In this research, we started from the assumption that the perspective that students have on the availability and quality of leisure time is key to gaining a more complete picture of the educational role of student dorm. The previous research we consulted has mainly focused on trying to determine objective circumstances related to leisure time, without a more detailed examination of the students' opinions or is based on presenting general theoretical concepts from the perspective of different pedagogical conceptions about the importance of leisure time. We considered it necessary to reexamine and expand the existing theoretical conceptions of leisure time.

One of the key reasons for examining students' opinions about leisure activities in the dorm is the potential possibility of improving the availability and quality of leisure time in dorm based on the direct testimony of the students themselves.

Most students spend their leisure time browsing the Internet, sleeping, watching television and listening to music, and hanging out with friends. The obtained research results indicate that the students in the dorm are generally not satisfied either with the way of realization of leisure activities, or with the choice of activities offered to them. According to the students, leisure time in the dorm should be innovated, so that a larger number of clubs and other leisure activities will be included. Involvement, i.e. active participation, of students in the organization and realization of leisure activities is the basis of successful and quality leisure time in the dorm. In order to make leisure time in the student dorm valid and enable it to fulfill its primary functions, educators themselves must know the relevance of leisure time for student development. Educators need to organize lectures, forums, professional development, seminars in order to be better acquainted with this issue - students' leisure time. The general conclusions of this research indicate that leisure time in the dorm and activities students engage in during their leisure time should be approached thoroughly and from a pedagogical point of view, because the student dorm is an educational institution that should not only educate students in their leisure time, but should also educate them as to how to use leisure time.

The analysis of the data leads us to the conclusion where the general hypothesis of the research is confirmed - that students have a slightly positive opinion about the current leisure activities in the dorm and believe that the way and content of leisure activities need to be improved.

Also, one should keep in mind the limitations of this research that must be taken into account when drawing conclusions. It is a small-scale empirical study that includes a

relatively small sample and a limited number of institutions in relation to the entire student population in the dorms. It should be considered that there are a large number of factors (cultural, economic, individual, social...) that are very different on a case-by-case basis and affect students' leisure time perspective to varying degrees. However, respecting the defined methodology, we tried to reach results that can provide new and useful knowledge and be a starting point for further research.

The authors should pay significant attention to the research of leisure time in the student dorm, primarily because the student dorm is not a social, but an educational institution, whose task is much more complex than satisfying the basic, existential needs of students.

The topic covered in this article opens opportunities for reflection on ways to improve leisure time in the dorm, as well as for further research that could be aimed at a more detailed insight into the issue of leisure time and leisure activities in the dorm.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Behaghel, L., de Chaisemartin, C., Gurgand, M. (2017). Ready for Boarding? The Effects of a Boarding School for Disadvantaged Students. *American Economic Journal: Applied Economics*, 140–164.
- Budimir-Ninković, G. (2009). *Modern family and school*. Jagodina: Fakultet pedagoških nauka. [In Serbian]
- Dattilo, J. (2015). *Leisure education program planning*. Venture Publishing, Incorporated.
- Gredelj, S., Nikolić, M. (1979). Sociological aspects of the spending of free time by the youth in the commune of Soko Banja. *Sociološki pregled*, 13 (1), 85–99. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1979/> [In Serbian]
- Janković, V. (1973). *Leisure time in contemporary pedagogical theory and practice*. Zagreb: PKZ. [In Croatian]
- Jeđud, I., Novak, T. (2006). Leisure time for children and young people with behavioral disorders - a qualitative method. *Revija za sociologiju*, 37 (1–2), 77–90. [In Croatian]
- Ješić, D. (2008). *Boarding school pedagogy*. Jagodina: Učiteljski fakultet. [In Serbian]
- Koković, D. (2008). *Lifestyle and leisure time*. Novi Sad: Fakultet za sport i turizam. [In Serbian]
- Law on Students' Standard (2013). *Službeni glasnik Republike Srbije*, no. 55/2013. [In Serbian]
- Mijatović, M. (2014). Possible ways to organize free time of the young. Vršac: *Istraživanja u pedagogiji*, 4 (2), 37–47. Available at <http://research.rs/wp-content/uploads/2015/01/4-Mijatovic-engl.pdf> [In Serbian]
- Milanović, N. (2019). Methods of leisure time implementation of students today. Belgrade: *Metodička teorija i praksa*, (1), 111–122. Available at <http://www.metodickapraksa.rs/wp-content/uploads/2019/06/MTIP-1-2019.pdf> [In Serbian]
- Mlinarević, V. (2004). Free time styles of high school students in Slavonia and Baranja. *Pedagogijska istraživanja*, (2), 241–257. Available at https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=205504 [In Croatian]

- Mlinarević, V., Gajger, V. (2010). "Youth Leisure time- a Space for Creative Activity", *Međunarodna kolonija mladih Ernestinovo: 2003–2008*. Osijek: HAZU, Zavod za znanstveni i umjetnički rad, 43–58. [In Croatian]
- Mundy, J., & Odum, L. (1979). *Leisure education. Theory and practice*. John Wiley and Sons.
- Pantelić-Vujanić, S., Čukanović-Karavidić, M. (2014). *Sociology*. Banja Luka: Point štamparija. [In Serbian]
- Petrović, J., Zotović, M. (2010). The same or different - leisure time of youth in Vojvodina and in the world. *Zbornik Matice srpske za društvene nauke*, (130), 73–88. Available at http://www.maticasrpska.org.rs/stariSajt/casopisi/drustvene_nauke_130.pdf [In Serbian]
- Rosić, V. (2005). *Leisure time - leisure activities*. Rijeka: Biblioteka Educo. [In Croatian]
- Savić, Z., Miletić, K. (2012). *Activities in nature*. Niš: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja. [In Serbian]
- Sivan, A., & Stebbins, R. (2011). Leisure education: Definition, aims, advocacy, and practices—are we talking about the same thing(s)?: *World Leisure Journal*,(53), 27–41. Available at <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/04419057.2011.552216>

ПРИЛОГ / APPENDIX

Табела 1: Структура узорка по полу
Table 1: Sample structure by gender

Пол / Gender	f	%
Мушки / Male	85	42,9
Женски / Female	113	57,1

← НАЗАД

← BACK

Табела 2: Структура узорка по разредима
Table 2: Sample structure by grades

Разред средње школе / High school grade	f	%
Први разред / First grade	81	40,9
Други разред / Second grade	43	21,7
Трећи разред / Third grade	45	22,7
Четврти разред / Fourth grade	29	14,6

← НАЗАД

← BACK

Табела 3: Сагласност ученика с исказима, изражена на Ликертовој скали процене
Table 3: Student compliance with statements, expressed on the Likert scale of assessment

Тврдње / The claim	Сасвим се слажем / I agree completely		Слажем се / I mostly agree		Неодлучан сам / I cannot decide		Не слажем се / I mostly disagree		Уопште се не слажем / I disagree completely		ИСВ / ISV
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
У организацију слободних активности у дому, васпитач укључује и ученике. / The educator includes students in the organization of leisure activities in the dorm.	66	33,3	31	15,7	14	7,1	48	24,2	39	19,7	3,19
Васпитачи су оригинални приликом реализације слободних активности. / Educators are original in their leisure time activities.	58	29,3	47	23,7	12	6,1	34	17,2	47	23,7	3,18
Начини реализације секција су усклађени са савременим токовима. / The ways of realization of the clubs are harmonized with the modern trends.	36	18,2	48	24,2	9	4,5	47	23,7	58	29,3	2,78
Слободно време у дому је занимљиво и креативно. / Leisure time in the dorm is interesting and creative.	32	16,2	42	21,2	19	9,6	57	28,8	48	24,2	2,76
Слободно време у дому треба иновирати. / Leisure time in the dorm needs to be innovated.	119	60,1	56	28,3	2	1	13	6,6	8	4	4,39